

BUAB

Avrupa Birliği Uygulama ve
Araştırma Merkezi

Batı Balkanların AB Üyeliği Sürüncemesi

Dr. Aykut KARAKUŐ

Aylık Rapor | Sayı: 3

Eylül, 2024

İnternet Sitesi: <https://buab.beykent.edu.tr>

Batı Balkanların AB Üyeliği Sürüncemesi

Aykut KARAKUŐ*

Giriő

Avrupa'nın güneydoğusunda yer alan Batı Balkanlar, Avrupa ve Asya arasındaki enerji ve ticaretin geçiő güzergâhı konumundadır. Bu stratejik pozisyon, Batı Balkanları hem ekonomik hem de askerî açıdan kritik bir hâle getirmektedir. Aynı zamanda Avrupa'nın güvenliğinin sağlanması önemli bir işleve sahip olan Batı Balkanlar, büyük güçlerin rekabet hâlinde olduğu bir jeopolitik alan olarak da karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası sistemin yapısındaki değişim ve konjonktürel geliőmeler nedeniyle Batı Balkanların giderek stratejik önemi artmaktadır. Batı Balkanlar, Avrupa'nın enerji güvenliği açısından da önem arz etmektedir. Nitekim bölge, Doğu Avrupa ve Orta Asya'dan gelen enerji hatlarının Avrupa'ya taşınmasında bir enerji geçiő yolu olarak kullanılmaktadır.

İki kutuplu sistemin sona ermesiyle başta Yugoslavya olmak üzere Doğu Avrupa devletlerinin bir kimlik dönüşümü içine girdiği görölmektedir. Nitekim Bulgaristan ve Romanya iki kutuplu sistemin sona ermesiyle liberal bir devlet kimliğiyle Batı ve kurumlarına yakınlaşmaya bařlamıő, insan hakları ve demokrasi bağlamında yeni devlet kimliğinin gerektirdiği Őekilde düzenlemelere bařvurmuőlardır. Aynı durum Yugoslavya ardılı sayılabilecek Batı Balkan devletleri nezdinde de zuhur etmiőtir. Bu çerçevede Bosna Hersek, Kosova, Kuzey Makedonya, Karadağ ve Sırbistan'ın Avrupa Birliği (AB) ile bütünleőme isteğinin temel ontolojisinde bu kimlik dönüşümünün ve kimlik ediniminin gerektirdiği çıkar algısı belirleyici olmuőtur. Aynı gerekçelerin Arnavutluk'un AB üyeliği sürecinde de etkili olduğu görölmektedir.

Batı Balkanların AB Üyeliği Süreci Ne Durumdadır?

AB üyeliğine en yakın Balkan devleti olan *Karadağ*, 2006 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra 2008'de AB üyeliği için başvuruda bulunmuştur. Karadağ, Aralık 2010'da aday ölke statüsü kazanmıő ve katılım müzakereleri ise Haziran 2012'de

* Araőtırmacı, İstanbul Beykent Üniversitesi Avrupa Birliği Uygulama ve Araőtırma Merkezi (BÜAB), E-posta: aykutkarakus@beykent.edu.tr

başlatılmıştır.¹ Bu doğrultuda Karadağ ile müzakere sürecinde “33 fasıl açılmış ve bu fasıllardan ancak 3’ü” geçici olarak kapatılmıştır.²

AB üyeliği için ağır tavizler vermek zorunda kalan *Makedonya*, Yunanistan ve Bulgaristan’ın vetosunu aşabilmek amacıyla ülke adının değiştirilmesi için referanduma başvurmuş; Prespa Anlaşması ile Kuzey Makedonya adını almıştır. Ancak isim değişikliği taraflar arasındaki sorunları tamamen ortadan kaldırmamıştır. Nitekim Mart 2004’te AB üyeliği için başvuruda bulunan Makedonya, 2005’te AB aday ülke statüsü kazanmasına rağmen üyeliğe kabul edilmemiştir.³ Aynı zamanda Makedonya ve AB arasındaki katılım müzakerelerinde henüz açılan ve kapatılan bir fasıl bulunmamaktadır. Ancak 2022 itibarıyla katılım müzakerelerine başlanması yönünde AB irade beyanında bulunmuş, tarama süreci başlatılmıştır.⁴

Arnavutluk 28 Nisan 2009’da AB üyeliği için başvuruda bulunmuştur.⁵ AB, 2008’de Arnavutluk vatandaşlarına vize kolaylığı tanımıştır. Sonrasında ise vize serbestisi anlaşması imzalanmıştır.⁶ Arnavutluk ve AB arasındaki katılım müzakerelerinde henüz açılan ve kapatılan bir fasıl bulunmamaktadır. Ancak 2022 itibarıyla katılım müzakerelerine başlanması yönünde AB irade beyanında bulunmuş, tarama süreci başlatılmıştır.

Bosna Hersek ülke içindeki siyasî ve idarî krizler nedeniyle Batı ve kurumlarına mesafeli olan ülkeler arasında sayılabilir. Özellikle Rusya yanlısı Milorad Dodik’in AB karşıtlığı, kışkırtıcı ve etnik nefrete dayalı söylemleri Bosna Hersek’in AB üyeliğinin önündeki en önemli engel olarak görülebilir. 2019’da AB üyeliği için başvuruda bulunan Bosna Hersek, 2022 aday ülke statüsü almıştır.⁷ Ancak Bosna Hersek ve AB arasında katılım müzakereleri henüz başlamamış, sadece katılım müzakereleri için tarama süreci başlatılmıştır.

¹European Parliament, “The Western Balkans”, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/168/the-western-balkans>, (Erişim: 30.08.2024).

² AB Başkanlığı, “Avrupa Birliği'nin Genişlemesi / Aday Ülkeler / Karadağ”, (Erişim: 30.08.2024)

³ European Parliament, “The Western...”

⁴ Stefano Fella, “EU enlargement: Ukraine, the Western Balkans and the accession process”, *Commons Library Research Briefing*, (2024), s. 19.

⁵ European Parliament, “The Western...”

⁶ AB Başkanlığı, “Avrupa Birliği'nin...”

⁷ European Parliament, “The Western...”

Bağımsızlığından hemen sonra AB üyeliğine başvuruda bulunan *Sırbistan*, 2012’de adaylık statüsü kazanmıştır. Katılım müzakerelerine 2014’te başlayan Sırbistan, açılan 22 fasıldan henüz ikisini tamamlayabilmiştir.⁸ Arnavutluk ve Kosova ile sınır, etnik ve azınlık temelli sorunlar yaşayan Sırbistan, ülke içinde yargı, yolsuzluk ve insan haklarının iyileştirilmesi gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunlar Sırbistan’ın AB üyelik süreci önündeki en kritik engeller olarak kabul edilmektedir.

AB’ye adaylığı henüz resmî olarak tanınmayan Kosova, uluslararası alanda yaşadığı tanınma sorunu ve üye devletlerin vetosu nedeniyle çeşitli zorluklar ile karşı karşıyadır. Nitekim İspanya, Romanya, Slovakya, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Kosova’nın AB üyeliğine olumlu yaklaşmamaktadır Kosova-AB ilişkileri Stabilizasyon ve Ortaklık Anlaşması çerçevesinde sürdürülmektedir. Buna ek olarak 2023 itibarıyla Kosova vatandaşlarına AB ülkelerine vizesiz seyahat hakkı tanınmıştır.⁹

Sonuç olarak Batı Balkanlar’ın AB üyelik süreci uzun ve karmaşık bir süreç olarak okunmaktadır. Aday ülkelerin reformları gerçekleştirmedeki tutumu, ikili sorunların çözümsüzlüğü, yolsuzluk, insan hakları ve azınlık haklarının teslimi bu üyeliği geciktiren nedenler arasındadır. Kosova ve Sırbistan arasındaki gerilimler, Bosna-Hersek’teki etnik ve sınır anlaşmazlıkları, AB’nin bölgeyi tam anlamıyla istikrarlı görmemesine yol açmaktadır. Diğer taraftan AB’nin verdiği taahhütleri yerine getirmemesi, Yunanistan, Bulgaristan, Hırvatistan ve GKRY’nin güvenlik algılamalarının neden olduğu veto sorunsalı; entegrasyon ve üyelik sürecinin uzaması veya sekteye uğramasına neden olmaya devam etmektedir.

⁸ European Parliament, “The Western...

⁹ European Parliament, “The Western...

Kaynakça

AB Başkanlığı, “Avrupa Birliği’nin Genişlemesi/Aday Ülkeler/Karadağ”, (Erişim: 30.08.2024)

European Parliament, “The Western Balkans”, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/168/the-western-balkans>, (Erişim: 30.08.2024).

Fella, Stefano, “EU enlargement: Ukraine, the Western Balkans and the accession process”, *Commons Library Research Briefing*, (2024), 5-50.